

АНОТАЦІЯ

Псьота В.О. Обліково-аналітичне забезпечення публічних закупівель в закладах освіти державного сектору. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 071 – Облік і оподаткування (галузь знань 07 – Управління та адміністрування) – Державний університет «Житомирська політехніка», Житомир, 2021.

Дисертацію присвячено обґрунтуванню та поглибленню теоретико-методологічних положень та розробці науково-практичних рекомендацій з удосконалення організації обліку і аналізу в системі публічних закупівель в умовах сталого розвитку в закладах освіти державного сектору.

Система державних закупівель в Україні перейшла на світові стандарти у 2016 році, тому ще активно підлягає доопрацюванню як у системі законодавства, так і в системі обліку та аналізу. Постійним пошуком нових підходів, у тому числі і до методологічних та практичних аспектів публічних закупівель, займаються вітчизняні науковці, але не зважаючи на висхідний інтерес до цього напрямку досліджень, питання обліково-аналітичного забезпечення на рівні установи досліджене досить фрагментарно. У роботі були поставлені та вирішені такі завдання: ідентифіковано суб'єктів публічних закупівель у взаємозв'язку із суб'єктами бухгалтерського обліку в державному секторі та суб'єктами освіти з метою створення підґрунтя для інформаційного забезпечення аналітичних процесів з метою ефективного управління публічними закупівлями; здійснено систематизацію стейкхолдерів публічних закупівель відповідно до запитів на інформацію; визначено місце управлінського обліку в системі публічних закупівель, обґрунтовано функції та принципи управлінського обліку в системі публічних закупівель; удосконалено класифікацію публічних закупівель відповідно до сучасного законодавства, вимог бухгалтерського обліку та організації планування, проведення та аналізу публічних закупівель в умовах

сталого розвитку; обґрунтовано сутність публічних закупівель як інтегрованого об'єкта бухгалтерського обліку та ідентифіковано лот як об'єкт управлінського обліку; розроблено методику обліку операцій щодо публічних закупівель; розвинуто організаційні засади забезпечення аналітичних потреб закупівельного процесу в закладах освіти державного сектору на предмет дотримання принципу безпечної транспарентності; удосконалено внутрішню систему організації публічних закупівель у закладах освіти державного сектору; запропоновано шляхи впровадження екологічних критеріїв у систему публічних закупівель; розроблено методику оцінки ефективності закупівель у закладах освіти державного сектору на рівні окремої закупівлі.

У першому розділі «Теоретико-облікові аспекти забезпечення публічних закупівель в установах державного сектору» розроблені методичні підходи до класифікації суб'єктів публічних закупівель (розпорядники бюджетних коштів, підприємства-монополісти, некомерційні підприємства) шляхом порівняльного аналізу суб'єктів державного сектору та суб'єктів бухгалтерського обліку в державному секторі та суб'єктів освіти з метою групування за обліково-аналітичними потребами, що створює основу для аналізу закупівельної діяльності для потреб ефективного управління. Систематизовано стейкхолдерів публічних закупівель відповідно до інформаційно-аналітичних потреб управління (за ознаками: внутрішні та зовнішні, з прямим та непрямим фінансовим інтересом), що дає змогу отримати інформацію для ефективного управління публічними закупівлями в розрізі інформативних запитів (з метою прийняття рішень щодо планування та проведення закупівель на рівні окремого суб'єкта публічних закупівель, стратегічного планування, комерційних потреб, контролю за дотриманням законодавства). Обґрунтовано функції управлінського обліку в установах державного сектору (планово-облікова, організаційно-комунікативна та контрольна-аналітична) та принципів управлінського обліку (оперативності, корисності, гнучкості, прогнозованості, економічності, релевантної

інформації, безпечної транспарентності) з позиції застосування в системі публічних закупівель.

Удосконалено класифікацію публічних закупівель відповідно до сучасної методології та змін у законодавстві (введення ознак «за ознакою відбору»: економічні, екологічні; «за категорією»: пряма, непряма), що дозволить подальше удосконалення організаційно-економічного механізму публічних закупівель з метою підвищення ефективності та якості їх проведення. Запропоновано методику відображення операцій з публічних закупівель в обліку шляхом введення у систему рахунків бухгалтерського обліку державного сектору субрахунків 5412 «Прийняті зобов'язання за цільовим фінансуванням розпорядників бюджетних коштів» та 5422 «Прийняті зобов'язання за цільовим фінансуванням державних цільових фондів», де буде відображатися сума економії бюджетних коштів, отримана внаслідок пониження ціни пропозиції на торгах за непрямыми закупівлями; запроваджено систему аналітичних рахунків обліку лотів у поєднанні з Системою єдиного закупівельного словника та запропоновано обліковувати лот після укладення договору в складі умовних активів, що дозволяє контролювати предмет закупівлі до того, як його можна буде ідентифікувати в складі активів закладу освіти державного сектору.

У другому розділі «Організаційно-облікове забезпечення публічних закупівель в закладах освіти державного сектору» розвинуто організаційні засади побудови внутрішньої системи публічних закупівель шляхом виділення етапів закупівельних процесів (планування, закупівля, виконання договору), що дає змогу забезпечити, удосконалити та систематизувати інформаційне забезпечення операцій за публічними закупівлями через поєднання з функціями управлінського обліку, що створює підґрунтя для інформативного забезпечення аналізу публічних закупівель на рівнях: закупівлі, що проводилися одним замовником за певний проміжок часу; закупівлі, проведені на окремому закупівельному майданчику; закупівлі, що здійснювалися у сфері відповідальності окремого органу виконавчої влади –

головного розпорядника бюджетних коштів; закупівлі за видами діяльності, галузями та регіонами.

Удосконалено організацію обліку публічних закупівель шляхом розробки внутрішнього положення про закупівельну діяльність, визначено функціональні обов'язки членів тендерного комітету (ініціатор, закупівельник, агрегатор, тендерник) під час планування та підготовки закупівель, що дозволяє регламентувати порядок планування та проведення публічних закупівель через взаємодію всіх учасників закупівельного процесу та формує інформаційну базу для прийняття ефективних управлінських рішень; запропоновано методичний підхід щодо формування стартової ціни лоту (ринковий метод, аналоговий, проектно-кошторисний) з метою запобігання необґрунтовано завищених цін на лот в умовах низької конкуренції під час здійснення публічних закупівель, що потребує внесення змін до законодавства про публічні закупівлі.

У третьому розділі «Аналітичні інструменти здійснення публічних закупівель у закладах освіти державного сектору в умовах сталого розвитку» дістали подальшого розвитку системні та комплексні підходи щодо стратегії підвищення ефективності закупівель з позиції сталого розвитку економіки, запропоновано шляхи впровадження екологічних критеріїв закупівлі на стадії планування та розміщення закупівлі в системі. Удосконалено організацію впровадження «зелених закупівель» на регіональному рівні шляхом аналітичного визначення пріоритетних галузей застосування публічних закупівель.

Розроблена методика аналізу публічних закупівель, придбаних за рахунок цільового фінансування на капітальні видатки на рівні окремої закупівлі (непрямої закупівлі) шляхом застосовування інтегрального показника ефективності за двома напрямками: ефективність організації закупівельної діяльності установи та ефективність використання предмета закупівлі із застосуванням моделі детермінованого факторного аналізу.

Ключові слова: публічні закупівлі, державний сектор, публічні фінанси, управлінський облік, сталий розвиток, транспарентність, стейкхолдери публічних закупівель, зелені закупівлі, класифікація закупівель, облік у державному секторі, аналіз закупівель, ефективність закупівель.

ANNOTATION

Psota V.A. Accounting and analytical support of public procurement in educational institutions of the public sector. – Qualifying scientific work as a manuscript. Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in specialty 071 – Accounting and Taxation. – State University «Zhytomyr Polytechnic», Zhitomir, 2021.

The dissertation is devoted to the substantiation and deepening of theoretical and methodological provisions and the development of scientific and practical recommendations for improving the organization of accounting and analysis in the public procurement system in the context of sustainable development in educational institutions of the public sector.

The public procurement system in Ukraine switched to world standards in 2016, therefore it is still actively subject to improvement both in the legislative system and in the accounting and analysis system. Domestic scientists are constantly looking for new approaches, including methodological and practical aspects of public procurement, but despite the growing interest in this area of research, the issues of accounting and analytical support at the institution level have been studied rather fragmentarily. The work set and solved the following tasks: identified the subjects of public procurement in conjunction with the subjects of accounting in the public sector and the subjects of education in order to create a basis for information support of analytical processes for effective management of public procurement; systematization of public procurement stakeholders was carried out in accordance with requests for information; the place of management accounting in the public procurement system was determined, the functions and principles of management accounting in the public procurement system were

substantiated; the classification of public procurement has been improved in accordance with modern legislation, accounting requirements and the organization of planning, conducting and analyzing public procurement in the context of sustainable development; substantiated the essence of public procurement as an integrated accounting object and identify the lot as an object of management accounting; a methodology for recording public procurement transactions has been developed; the organizational basis for ensuring the analytical needs of the procurement process in educational institutions of the public sector has been developed for compliance with the principle of safe transparency; the internal system of organizing public procurement in educational institutions of the public sector was improved; suggested ways of introducing environmental criteria into the public procurement system; developed a methodology for assessing the effectiveness of procurement in public sector educational institutions at the level of individual procurement.

In the first chapter "Theoretical and accounting aspects of ensuring public procurement in public sector institutions", methodological approaches to the classification of public procurement entities (budget managers, monopolist enterprises, non-profit enterprises) have been developed through a comparative analysis of public sector entities and accounting entities in the public sector and subjects of education for the purpose of grouping according to accounting and analytical needs, which creates the basis for the analysis of procurement activities for the needs of effective management. The stakeholders of public procurement have been systematized in accordance with the information and analytical needs of management (by signs: internal and external, with direct and indirect financial interest), which allows obtaining information for effective management of public procurement in the context of informative requests (for the purpose of making decisions on planning and conducting procurement at the level of a separate subject of public procurement, strategic planning, commercial needs, control over compliance with legislation). The functions of management accounting in public sector institutions (planning and accounting, organizational and communicative

and control and analytical) and the principles of management accounting (efficiency, usefulness, flexibility, predictability, efficiency, relevant information, safe transparency) have been substantiated from the position of application in the public procurement system.

The classification of public procurement has been improved in accordance with modern methodology and changes in legislation (introduction of criteria "based on selection": economic, environmental, "category": direct, indirect), which will allow further improvement of the organizational and economic mechanism of public procurement in order to increase efficiency and the quality of their conduct. A method is proposed for reflecting public procurement transactions in the accounting by introducing subaccounts 5412 "Committed commitments for targeted financing of budget funds managers" and 5422 "Committed commitments for targeted financing of state trust funds" into the system of public sector accounting accounts, where the amount of budget savings will be displayed obtained as a result of a decrease in the offer price in the bidding for indirect purchases; a system of analytical accounts for accounting of lots was introduced in combination with the system of a unified procurement dictionary and it was proposed to take into account the lot after the conclusion of the contract as part of contingent assets, allows you to control the subject of the procurement before it can be identified as part of the assets of a public sector educational institution.

In the second chapter, "Organizational and accounting support for public procurement in public sector educational institutions", the organizational foundations for building an internal public procurement system are developed by highlighting the stages of procurement processes (planning, procurement, contract execution), which makes it possible to ensure, improve and systematize information support for public procurement operations. procurement through a combination with management accounting functions, creates the basis for informative support of the analysis of public procurement at the following levels: purchases carried out by one customer for a certain period of time; purchases made at a separate purchasing site; purchases that were carried out in the area of

responsibility of a separate executive authority - the main manager of budgetary funds; purchases by type of activity, industry and region.

The organization of public procurement accounting has been improved through the development of an internal regulation on procurement activities, the functional responsibilities of the members of the tender committee (initiator, purchaser, aggregator, tenderer) in planning and preparation of procurement have been defined, which makes it possible to regulate the procedure for planning and conducting public procurement through the interaction of all participants in the procurement process and forms an information base for making effective management decisions; a methodological approach to the formation of the starting price of a lot (market method, analog, design estimate) is proposed in order to prevent unreasonably high prices for a lot in conditions of low competition in public procurement, which requires amendments to the legislation on public procurement.

In the third section, "Analytical tools for the implementation of public procurement in public sector educational institutions in the context of sustainable development", systemic and integrated approaches to the strategy of increasing the efficiency of procurement from the standpoint of sustainable development of the economy were further developed; system. The organization of the implementation of "green procurement" at the regional level has been improved by analytical determination of priority areas for the application of public procurement.

A method has been developed for analyzing public procurements acquired through targeted financing for capital expenditures at the level of an individual procurement (indirect procurement) by applying an integral performance indicator in two areas: the effectiveness of organizing the procurement activities of an institution and the effectiveness of using the procurement subject using a deterministic factor analysis model.

Keywords: public procurement, public sector, public finance, management accounting, sustainable development, transparency, public procurement stakeholders, green procurement, procurement classification, public sector accounting, procurement analysis, procurement efficiency.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ
Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати
дисертації

Стаття у періодичному науковому виданні іншої держави,
яка входять до Організації економічного співробітництва та розвитку та
Європейського Союзу:

1. Psota V., Chyzhevska L., Osychka O., Zaika S., Koval N. Competition in public procurement in the fight against corruption: analysis of the Ukraine. *Intellectual Economics*. 2020. Vol 14 (2). P. 89-112 (Литва). (загальний обсяг 0,6 д.а., особисто автору належить д.а.: що саме Ваше).

2. Psota V. Creation of a mechanism for the implementation of green purchases in the public sector: Ukrainian experience. *Electronic magazine «Dialogue»*. 2020. Issue 4. P. 53-64. URL: <https://econpapers.repec.org/RePEc:dat:dialog:y:2020:i:4:p:53-64> (Болгарія). (д.а.).

Статті у наукових фахових виданнях України:

3. Псьота В.О. Допорогові закупівлі у державному секторі: новації та проблеми сьогодення. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. № 1. С. 125-133. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efmapnp_2018_1_12 (0,5 д.а.)

4. Псьота В.О. Ефективні публічні закупівлі як інструмент сталого розвитку економіки країни. *Вісник львівського торговельно-економічного університету*. Серія: Економічні науки. 2020. Вип. 59. С.65-73. (0,5 д.а.)

5. Псьота В.О. Публічні закупівлі як комплексний об'єкт для потреб управлінського обліку у державному секторі. *Вісник ЖДТУ*. Серія: Економіка, управління та адміністрування. 2019. № 3 (89). С. 145-152 (0,5 д.а.).

6. Псьота В.О. Удосконалення класифікації публічних закупівель для ефективного управління державними фінансами. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія: Економіка. 2020. № 16 (44). С. 17-23 (0,5 д.а.).

7. Чижевська Л.В., Псьота В.О. Електронні закупівлі як спосіб подолання корупції в системі державних закупівель в Україні. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2019. № 6. С. 91-102 (загальний обсяг 0,6 д.а., особисто автору належить ___ д.а.:).

Стаття в іншому виданні

8. Psota V. Implementation of public procurement in Ukraine in accordance with EU standards. *Sciences of Europe*. 2018. №30(30). Vol. 1. Pp.15-19. URL: <https://bit.ly/3zFpszz> (___ д.а.).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

9. Псьота В.О. Аналіз ефективності використання державних коштів. *Тези Всеукраїнської науково-практичної on-line конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених, присвяченої Дню науки* (Житомир, 15-17 травня 2019 р.). Житомир. 2019. С. 329. (___ д.а.).

10. Псьота В.О. Бухгалтер майбутнього: нові вимоги до професійних навичок у сучасних умовах. *Облік, аналіз і аудит: виклики інституціональної економіки: тези доповідей VII Міжн. наук.-практ. конф.* (Луцьк, 3 жовтня 2020 р.). Луцьк. 2020. С. 81-82. (___ д.а.).

11. Псьота В.О. Ефективні публічні закупівлі як інструмент сталого розвитку економіки країни. *Сучасні тенденції розвитку фінансових та інноваційно-інвестиційних процесів в Україні: матеріали IV Міжн. наук.-практ. конф.* (Вінниця, 12 березня 2021 р.). Вінниця. 2021. С. 150-152 (___ д.а.).

12. Псьота В.О. Проблеми публічних закупівель в управлінні фінансами розпорядників бюджетних коштів. *Імплементация інновацій обліково-аналітичного забезпечення сталого розвитку сучасного бізнесу: матеріали I Міжн. наук.-практ. Інтернет-конф.* (Харків, 22 березня 2018 р.). Харків. 2018. С. 251-253 (___ д.а.).

13. Псьота В.О. Публічні закупівлі як інструмент управління державними фінансами. *Розвиток фінансових відносин суб'єктів господарювання в умовах динамічного зовнішнього середовища: тези*

Інтернет-конференції (Житомир, 15 листопада 2018 р.). Житомир. 2018. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/01/151.pdf> (___ д.а.).

14. Псьота В.О. Реформація державних закупівель в Україні. *Сучасні проблеми і перспективи розвитку обліку, аналізу і контролю в умовах глобалізації економіки*: матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції, молодих учених, аспірантів, здобувачів і студентів (Луцьк, 2 грудня 2017 р.). Луцьк. 2017. С. 213-215 (___ д.а.).

15. Псьота В.О. Сучасні підходи в професійній підготовці бухгалтера у зв'язку із діджиталізацією бізнес-процесів. *Інформаційно-інтерактивні технології як засіб удосконалення освітнього процесу*: збірник матеріалів Міжрегіон. наук.-практ. конф. (Новоград Волинський, 21-22 квітня 2021 р.). Новоград-Волинський. 2021. С. 232-235 (___ д.а.).

16. Чижевська Л.В., Псьота В.О. Трансформація державних закупівель у публічні: українські реалії. *Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах*: матеріали ІV Міжн. наук.-практ. конф. (Тернопіль, 31 березня 2020 р.). Тернопіль. 2020. С. 14-16 (загальний обсяг 0,6 д.а., особисто автору належить ___ д.а.: що саме Ваше).

17. Chyzevska L., Psota V. Electronic purchases as a way of overcoming corruption in the state purchase system in Ukraine. *Účtovníctvo a audítorstvo v procese svetovej harmonizácie*: zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie (Topoľčianky, Slovensko, 3.-5. septembra 2019). Topoľčianky, Slovensko. 2019. Pp. 45-51 (загальний обсяг 0,6 д.а., особисто автору належить ___ д.а.: що саме Ваше).

18. Psota V. Features of the transition period of reform public procurement in the state sector of Ukraine. *Innovative economic-social Approaches in the Knowledge Society: International Symposium Experience. Knowledge. Contemporary Challenges* (Bucharest, Romania, December 12th-13th, 2019). Bucharest. 2019. Pp. 213-222 (___ д.а.).